

פרק א

סוד השבת

”וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם: וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכַל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת.”

(בראשית ב, א-ג)

”בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְרָצָה בָּנוּ וְשָׁבַת קִדְּשׁוֹ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הַנְּחִילָנוּ, זְכוּרֹן לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. תַּחֲלָה לְמַקְרָאֵי קִדְּשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. כִּי בָנוּ בְּחֶרֶת וְאוֹתָנוּ קִדְּשָׁתָּ מְכַל הָעַמִּים וְשָׁבַת קִדְּשָׁךְ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הַנְּחַלְתָּנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה ה' מְקַדֵּשׁ הַשְּׁבִיט.”

(סידור, ברכת הקידוש בליל שבת)

ערכו סבב בכיתה, בו כל אחד יביע מהי השבת בשבילו.

עיינו בתיאור הבריאה הפותח את ספר בראשית, התמקדו בפסוקי היום השביעי. הביטו גם בנוסח הקידוש של ליל שבת.

על כל תלמיד לאסוף כמה שיותר שאלות על הפסוקים שראה, ולהוסיף מחשבות שעולות לו בעקבות הקריאה.

במהלך הפרק תרשמו לעצמכם האם מצאתם תשובה לשאלותיכם והתייחסות לרעיונות שעלו לכם.

נסו לגלות שאלות נוספות ותשובות על הפסוקים הנ"ל שעולים מהמקורות לאורך הלימוד.

1. יום של נשמה

בשביל להבין מהי השבת, עלינו לשוב אל השבת הראשונה בעולם, שבת בראשית, ולהתבונן בתוכן שלה. המקורות הבאים אותם נלמד סובבים סביב פסוקי שבת בראשית, ודולים מתוכם את תוכנה ומהותה של השבת שלנו.

נפתח בדברי האור החיים הקדוש, המסביר את מהותה של השבת, ואגב כך גם את ה"פרהיסטוריה" של שמירת שבת:

"העולם היה חסר הקיום, עד שבאתה שבת ועמד העולם... הקדוש ברוך הוא גלה הדבר במה שאמר בעשרת הדברות, "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ" (שמות כ, י), הרי גלה כי בשעת הבריאה לא ברא ה' כח בעולם וזולת לעמוד ששת ימים לטעם הנודע לו, גם ידוע ליודעי אמת. ונתחכם ה' וברא יום אחד, הוא ידוע לה', ובו ביום חוזר ה' ומשפיע נפש לעולם, שעור המקיים עוד ששת ימים, וכן על זה הדרך. וזולת זה היום היה העולם חרב בגמר ששת ימים וחוזר לתהו ובהו, וצריכה היה להכינו פעם שניה... ובאמצעות יום שבת משפיע בכללות העולמות רוח המקימת עוד ששת ימים.

ולפי פרושנו זה מצאנו נחת רוח במאמר אחד שאמרו ז"ל: "כל המקדש וכו' ואומר ויכלו וגו' כאלו נעשה שתף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית" (שבת קיט ע"ב). ודבריהם רחוקים ורחוקים לפי הנראה. מי שמע כזאת, שבא אדם וישתתף בדבר שכבר נגמרה מלאכתו? אין אחר מעשה כלום, ובמה יעשה שתף? ... ולמה שפרשתי אמת יהגה חכם, ודבר ה' בפיהם אמת בטעם צודק, כי להיות שהשבת הוא המקיים העולם כל ששת ימים, ואחר עבור ששת ימים יבא שבת אחרת ויחיהו ויקימהו עוד ששת ימים אחרים. ולך לדעת, כי מציאות השבת בעולם הוא קיומו שמקיימים אותו, כי אם אין מקיימים שבת אין שבת... ולזה "כל המקדש את השבת" - פרוש: מקיים ושומר קדשותו - באמצעות זה ישנו לשבת, ומאמצעותו מתקיים העולם. הראת לדעת, כי הוא המקיים העולם, ואין לה שתף גדול מזה כדין וכהלכה.

ולך לדעת, כי מיום ברא אלהים אדם לא חסר העולם דבר המעמיד צדיק יסוד עולם, שהוא שומר שבת. כי אדם שומר שבת היה (ראה בראשית רבה כב), ואחריו קם שת בנו, כי הוא היה צדיק גמור, ואחריו כמה צדיקים, וכשזה נופל כבר בא השמש שומר שבת - מתושלח, נח, שם, אברהם, ומשם לא פסקה שמירת שבת מישראל. ואפלו במצרים היו שומרי שבתות, כמאמרם ז"ל (שמות רבה פ"א), ונכון".

(רבי חיים בן עטר, 'אור החיים' על התורה בראשית ב, ג)

באיזה אופן שבת מקיימת את העולם?

האם שבת היא סופשבוע או תחילת שבוע?

"כל המקדש... כאילו נעשה שותף לקב"ה". מה מקשה על כך האור החיים?
איך הוא מתרץ?

הסבר את המשפט "אם אין מקיימין את השבת - אין שבת".

באיזה אופן הייתה שבת לפני מתן תורה?

האור החיים מלמד אותנו כי העולם נברא מחדש בכל שבוע, מכוחה של השבת. והשבת מקבלת את כוחה, מכך שבני אדם שומרים אותה. כך היה מאז בריאת העולם ועד היום.

עיקר קיומו של העולם הוא מכך שיום אחד בשבוע איננו עושים דבר! לעומת צורת ההתייחסות המקובלת, בה קיומנו תלוי בכך שנרוויח, נייצר, נפתח ונקדם את העולם, אנו למדים כעת כי עיקר קיומנו תלוי במימד הרוחני. אך לא במימד רוחני שמרחף אי שם מעלינו, אלא בשמירת השבת **שלנו**. חיינו ופעולותינו נובעים מהזמן המקודש בו איננו פועלים ועושים דבר. כנראה שבאי-העשייה הזאת יש הרבה מאוד...

לפעמים שתיקה יכולה לבטא יותר ממילים, עיניים עצומות מעניקות לנו את היכולת לחשוב בריכוז ולקלוט את המציאות בצורה עמוקה - דווקא מפני שאיננו מסתכלים עליה. גם באי-העשייה של השבת יש הרבה מאוד תוכן חיובי, שמשפיע על כל המעשים של ימי החול. בהימנעות מעשייה אנחנו עושים הרבה מאוד. אנו מגלים כי מעבר למבט השטחי הרואה ביש - יש ובאין - אין, ישנו מישור שבו האין הוא יותר יש מן היש.

מכאן נובעת השותפות שלנו עם הקדוש ברוך הוא. אמנם לבריאה הראשונית של העולם לא היינו שותפים, אך מן השבוע השני ועד היום, העולם מתקיים מכוח שביתת השבת שלנו.

את מהותה של השבת והשביתה כסוד קיום העולם, ממשיך לבאר ה'שפת אמת':

"קִשָּׁה מֵה שֶׁכְּתוּב "וַיְכַל... בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל מְלֵאכְתּוֹ" (בראשית ב,ב), הָא כְּתִיב וְהָיָה כְּתוּב "כִּי בּו שְׁבֹת" (שם,ג) וְאִם ה' שְׁבֹת בְּשֹׁבֵת, כִּי־צַד נִתָּן לומר שְׁבִיּוֹם זֶה הוּא כְּלָה וְסִיּוֹם אֵת הַבְּרִיאָה? וְפִרְשׁ רַש"י ז"ל: "מָה הָיָה הָעוֹלָם חֹסֵר? - מְנוּחָה. בְּאֵת שְׁבֹת בְּאֵת מְנוּחָה, כְּלָתָה וְנִגְמְרָה הַמְּלָאכָה". וּבְאֵת הָעֵנִי, כִּי בְּאֵת בְּשֹׁבֵת לֹא הָיָה שׁוֹם בְּרִיאָה, רַק שְׁבִיטָה, וְשְׁבִיטָה זוּ הִיא קִיּוֹם כָּל הַבְּרִואִים, דְּכְתִיב: "וְהַחַיּוֹת רְצוּא וְשׁוֹב" (יחזקאל א,ד), פְּרוּשׁ: שְׁכַל מְקַבֵּל צְרִיךְ לְהִיּוֹת בְּטַל אֶל הַנוּתָן, וְכַפִּי דְבִקּוּת שֵׁישׁ לוֹ לְהַמְשִׁיעַ, כְּמוֹ כֵּן קִבְּלָתוֹ מִתְקִימָת. וְלָכֵן, בְּשֹׁבֵת, שְׁנַתְעֵלוּ כָּל הַנְּבִרָאִים לְשָׂרְשָׁם, שְׁעַל יְדֵי הַמְּנוּחָה נִתְבָּרַר שֵׁישׁ עֲלֵיהֶם אֲדוֹן מוֹשֵׁל, שְׁבִרְצוּתוֹ מְרַחֵב וּבְרְצוּתוֹ מְקַצֵּר, זֶה עֲצָמוֹ הוּא גְּמַר הַבְּרִיאָה וְתִקּוּנוֹ".

(רבי יהודה אריה לייב מגור, 'שפת אמת' בראשית תרל"ו ד"ה במדרש)

מתי, לפי דברי השפת אמת, הסתיימה הבריאה?

מדוע, לדעתך, "כל מקבל צריך להיות בטל אל הנותן"? חפש דוגמא למערכת בה חל העיקרון הזה.

זולת השבת אין השגה בעולם להכיר לכסוף ולכלות אל הבורא.

(אור החיים)

בשבת נבראה המנוחה. בשבת נבראה יכולת הקבלה. השקט והחלל שיוצרת השבת, נותנים לנו להקשיב, להיזכר בקדוש ברוך הוא שעומד מאחורי הכל, ומסתתר לנו מאחורי שאון החיים של ימי החול.

במשך ששת ימי הבריאה הקדוש ברוך הוא הסתיר את עצמו.

ננסה לרגע לעשות את הבלתי אפשרי, ונדמיין את העולם לפני היותו.

דמיינו את הרחוב בו אתם גרים, את הבתים, המכוניות והכלבים המשוטטים. כעת, מחקו לאט את כלי הרכב, את העצים, המדרכות והבתים. השתהו מעט על מנת לעכל את המראה המוזר, והמשיכו להסיר את עמודי התאורה, את הכביש, האנשים ובעלי החיים.

השאירו רק אדמה צחיחה. הרחיבו את שטח האדמה הריקה מכל אל הרחובות הסמוכים, ו"רוקנו" כך את כל האזור, את כל הארץ ואת כל העולם.

עכשיו תורידו גם את העננים, את הכוכבים והציפורים, את הירח ואת השמש. תשאירו רק אדמה ושמיים ריקים.

כעת, מחקו את כחול השמיים, ושמטו את האדמה מתחת לרגליכם, הותירו רק אוויר ענק שאין לו סוף.

מי שמעיו, מוזמן לנסות לכווץ גם את המרחב האדיר הזה לכלום...

אם אין כלום, מה יש? מה נותר לראות? את הקדוש ברוך הוא בעצמו, גלוי, אין מה או מי שיסתיר אותו.

כעת נדמיין את בריאת העולם:

הקדוש ברוך הוא אין סופי, נוכח לחלוטין.

פתאום נולד מרחב, אוויר, אור וחושך, שמים וארץ...

הקדוש ברוך הוא מתחיל להסתתר מאחורי עננים, מאחורי גרביטציה וחוקי טבע שהוא מחולל. ים-יבשה, עצים וג'רפות, כל יצור נפלא שנוצר, מעלים עוד יותר את מי שמכניס בו חיים.

בימים הראשונים הברואים רואים תהליכים של בריאת יש מאין. השמים רואים איך נוצרים האיכליפטוסים, והם רואים איך נתלית השמש במקום. השמש עוד רואה את הלטאות, ואלה את הפרות.

וביום שישי בבוקר, עומדים כל הברואים ורואים איך אדם וחיה נבראים. והם - כלומר, אנחנו, האנושות כולה - כבר לא רואים בריאה פלאית של יש מאין, הכל כבר היה לפנינו... ידו של הקב"ה מתחבאת לנו מאחורי הגב ומחיייה אותנו, אבל אנחנו לא רואים.

ואז, דקה לפני שהשמש שוקעת, הרוח מרשרשת בעלים, הטבע כל כך שלם ומקסים עד שהקב"ה עלול להיעלם סופית...

ואז בורא הקב"ה את השבת.

יצורי העולם, הרגילים להתייחס אל קיומו של העולם כדבר מובן מאליהם, חיכו לראות איזה פלא ה' יוסיף היום, הג'רפות הרימו את ראשן, הדגים והעננים שרגילים היו כי כל יום נוספים עוד ועוד חברים לעולם החדש חיכו לראות מה ילד יום.

אך... מה היום? כלום! איזו אכזבה...

“שבת מעין עולם הבא” –
המעין שממנו שואבים עולם
הבא.

(רבי אהרן מקרלין)

ורק האדם ידע, כי ביום קדוש זה פתח הקב"ה חלון בו אפשר לראות סוף סוף קצת נוכחות. אלפי הברואים מסתירים בעצם קיומם על נוכחותו של הקב"ה הפועם בקרבם. בשבת האשליה נסדקת, אפשר סוף סוף לראות כי הריחוק איננו קיים באמת.

משהו מקיומו של העולם מפנה את מקומו אל מה שמעבר. מחיצה מוסרת, הטבע לא מטביע והעולם לא מעלים, הקב"ה פותח גשר עד אליו. בשבת ניתן לקבל ממנו שפע וחיים מסוג אחר.

"לכו חזו מפעלות ה', אשר שם שמות בארץ" (תהילים מו, ט). מי יוכל לשער גדלת ה' שיש בבריות של זה העולם, מכל שכן שאר העולמות, והכל כאשר לכל לא נברא אלא בשביל ישראל. וישראל בעצמן, עקר בריאתן בשביל בחינת שבת, שהוא התכלית. כי שבת הוא תכלית מעשה שמים וארץ, שהוא עולם שכלו שבת. ושם ישיגו את השם יתברך פראוי בלי שום מסך המבדיל ובלי שום מונע, כי אז יהיה נעשה אחדות גמור, וכל אחד יהיה מראה באצבעו: "זה ה' קוינו לו" (ישעיה כה, ט), כמאמר רבותינו, זכרונם לברכה (תענית לא ע"א). וזהו התכלית שבשביל זה ברא השם יתברך את כל הבריאה כלה."

(רבי נחמן מברסלב, 'לקוטי מוהר"ן ח"ב תורה לט)

להימשך אל השורש

המאור ושמש' מתרגם את המנוחה שנבראה בשבת, לדחף וצימאון לאלוקות. אם בכל ימי השבוע אנחנו מצויים רחוק מן השורש, קדושתה של השבת מעוררת אותנו להתגעגע ולכסוף חזרה אל ה'.

"כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש" (שמות לא, יז). פרוש, דהנה פתיב "ויכל אלהים ביום השביעי" (בראשית ב, ב), וזהו אחד מהדברים ששנו לתלמי המלך, ויכל אלהים ביום הששי, וישבת ביום השביעי, יעין שם בגמרא (מגילה ט ע"א). והאמת הוא כמו שדרשו, זכרונם לברכה, "ויכל אלהים ביום השביעי - מה העולם חסר - מנוחה. בא שבת בא מנוחה".

והענין הוא, כי כל ששת ימי המעשה היו כל הברואים רחוקים משרשם, כי בבריאת העולמות צמצם אלהותו יתברך שמו, ונשתלשלו העולמות מעלא לתתא ומלמעלה למטה וצמצומים רבים עד עולם התחתון, דהינו עולם הגשמי, ונתגשם העולם. ובכל ימי החל קשה מאד להתעורר את עצמו ולהמשיך את עצמו לשרשו. וכיון שהגיע שבת, הוריד הקדוש ברוך הוא קדשת שבת על כל העולמות, והרגישו כל הברואים הקדשה של שבת, מה שלא הרגישו כל ימי החל מפני גשום העולם. ובשבת קדש התחילו להרגיש הקדשה אשר יופיע עליהם, והתחילו להשתוקק ולהתנוצץ לעלות להדבק בשרשן. וזהו 'עליות העולמות', שעל ידי מסירות נפש מתעלזין כל העולמות מתתא לעלא, עד שגדבקין באין סוף ברוך הוא. ומאין בא להם השתוקקות? זהו מפני שהוריד הקדוש ברוך הוא קדשת שבת על כל העולמות, התחילו כלן להשתוקק, וכלתה נפשם להעלות להתדבק בשרשן. וזהו "ויכל אלהים ביום השביעי". רצה לומר, שביום השביעי בא לכל הברואים כלות הנפש להשתוקק להעלות לשרשן, ש"ויכל" הוא מלשון "כלתה נפשי" (תהילים פד, ג).

(רבי קלונימוס קלמן הלוי אפשטיין, 'מאור ושמש' פרשת כי תשא)

מאיזו סיבה קשה להתעורר ולהימשך אל השורש בימי החול? מה משתנה בשבת?

כיצד מפרש המאור ושמש את המילה "ויכל". איזה רעיון הוא בא לבטא?

המנוחה של ה'

"וישבות ביום השביעי" (בראשית ב,ב), "וינוח ביום השביעי" (שמות כ,י). הפלא של השבת מתחיל מהשבת והמנוחה של ה' כשה' נח, גם העולם נח. כשאצל ה' יש שבת, אז גם לנו יש שבת. מה זה אומר שה' נח ומה זה מוליד בנו? את זה מבאר הרבי הרשב"ב במקור הבא:

"הנה ידוע, דקללות ענין השבת הוא ענין השבת והמנוחה, וכמו שכתוב: "כי בו שבת מפל מלאכתו" (בראשית ב,ג). וידוע גם כן, דבשבת אז המשכת הענג, וכמו שכתוב: "וקראת לשבת ענג" (ישעיה נח,יג). הענין הוא, שעל ידי השבת נמשך על ידי זה בחינת התענוג.

ויובן זה על דרך משל בגשמיות: כשאדם עושה איזה מלאכה, הרי בעת העשיה משפלים כל הכחות שלו בהעשיה שעושה... אמנם בעת העשיה אינו נרגש אז הענג בהעשיה, ואדרבא ענין צמצום הכחות והשפלתם הוא הפך הענג. וגם מאחר שלא נגמר עדין הדבר שעושה, אינו שיך בזה תענוג עדין. ורק לאחר שנגמרה מלאכתו, והרי הוא שובת ונח ממלאכתו, והינו שהכחות חוזרים ועולים למקורם, הרי הוא מתענג מהעשיה שעשה ופעל. ודוקא כאשר רואה שנעשית בטוב ובהדור ויפי על פי חיוב שכלו וחקמתו, הרי הוא מתענג בזה.

והדגמא מפל זה יובן למעלה, דכתיב: "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" (בראשית א,לא). דהנה, בעת פריאת העולמות, בחינת "ששת ימים עשה ה'", הרי כל המדרגות העליונות הם בבחינת ירידה והשפלה ובבחינת צמצום, וגם התענוג העליון הוא בהעלם, שאינו נרגש. ואחר כך, בשבת, נמשך בחינת התענוג, שמתענג כפיכול מפל אשר עשה, שנעשה הכל כפי חיוב וגזרת חכמתו ורצונו יתברך.

(רבי שלום דובער שניאורסון מליובאוויטש, "יוט של ר"ה תרס"ו, השלמת הדרוש)

ה' לא באמת עובד, והוא גם לא באמת נח. ה' הוא למעלה מעלה מכל זה. התורה בעצמה, ואחריה כל ספרי הקודש מדברים תמיד על ה' בלשון מושאלת, וכל התיאורים אינם מתייחסים לה' בעצמו אלא לפעולות שנובעות ממנו. ולכן, המלאכה של ה' היא כשה' מתייחס לעולם בצורה של מלאכה, והשבתה של ה' זו התייחסות שלו לעולם באופן של שבתה. כשה' מתייחס לעולם במלאכה, העולם מקבל את אורו של ה' בצורה מצומצמת ונעלמת. ה' מגלה מאורו רק את הצדדים המעשיים והנמוכים, כדי שהעולם ייבא. אך בשבת, אחרי שהכול הושלם, ה' יכול "להסתכל" אל העולם מחדש ולהתייחס אליו אחרת. להאיר לעולם אור של תענוג ושביעות רצון. ואת האור הזה אנחנו מקבלים בשבת, ולכן שבת הוא גם עבורנו יום של עונג ושמחה.

אין ביכולת הנבראים, שהם בעלי גבול, להדבק בבואר הבלתי בעל גבול אלא באמצעות השבת. שהיא כמו ממצע בין ישראל לאביהם שבשמיים.

(רבי מנחם נחום מצ'רנוביל)

איך אפשר לשכוח?

רבי ישראל מרוזין למד בילדותו את הגמרא במסכת שבת (סט ע"ב) הדנה במי שהולך במדבר ואינו יודע מתי שבת. שאל הילד את המלמד: "איך אפשר לשכוח מתי שבת?" הסביר לו המלמד, שמדובר באדם שהולך במדבר, ושכח באיזה יום יצא. אך, עדיין לא נחה דעתו של הילד. לבסוף אמר לו המלמד: "אמור נא לי, איך לא שוכחים את השבת?" השיב הילד: "הלא בשבת יש לשמים פנים אחרים, אז מסתכלים ברקיע ורואים ששבת היום!"

(רשימות דברים – הרב חזקוני)

2. שמירת השבת

הקדושה, המפגש עם ה', החזרה אל השורש והגעגועים, כל הדברים המופלאים שקורים בשבת, תלויים כולם במצב אחד - השביתה ממלאכה. שבת, יותר מכל מצווה אחרת, מוגדרת ב"לא תעשה" ובאלף ואחד פרטים ופרטי פרטים של מה שאסור לעשות. שבת, כשמה, היא יום של שביתה והימנעות ממלאכה, ובדבר הזה במיוחד בא לידי ביטוי עניינו של יום שבת.

למה? מה כל כך נורא בלעשות מלאכה? אי אפשר להרגיש קדושה אם מבשלים קצת אוכל בשבת? ולמי אכפת אם אני מדליק לשנייה את האור או מזיז כמה חפצים? התשובה האמיתית לשאלת ה"למה" הזאת, שמוכרת מאוד לכל אחד מאיתנו, היא "ככה"! כי ככה כתוב בתורה שבכתב ושבועל פה וזהו רצון ה'! ה' רוצה שהשבת תהיה תלויה בהרבה סייגים ואיסורים, ושרק כך נקבל את אורה של השבת.

ובכל זאת, אחרי ה"נעשה" מגיע גם ה"נשמע", ואם אנחנו כבר מקבלים את ה"ככה" אז אפשר לשאול שוב פעם "למה?" ולנסות להבין מעט את מצוות השביתה בשבת. המקורות הבאים יוליכו אותנו לכמה הסברים פנימיים לאיסור המלאכה בשבת.

"בְּשַׁבַּת אָסוּר בְּמַלְאכָה, וּבְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֵׂה הַתֵּר מְלָאכָה, כִּי בַחֲל הַמַּצְוָה לְבַרֵר נִיצוּצוֹת קְדוּשׁוֹת עַל יְדֵי מְלָאכָה, וְהֵינּוּ כְּשֶׁהָאָדָם מִיִּשְׂרָאֵל עוֹסֵק בְּמִשְׁאֵ וּבְמִתְנָן, וְעַל יְדֵי זֶה מַחְזִיק תִּלְמִיד חֶכֶם אֹ עוֹשֶׂה צְדָקָה וְכִיּוֹצֵא מֵהַמַּצְוֹת, אֲזִי מְבַרֵר מִדְּבַר הַגִּשְׁמִי וְעוֹשֶׂה מְזֶה הָעֵסֶק תְּכִלִּית קְדוּשָׁה.

אָבֵל בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ אֵין בְּרוּרִים, כִּי מְרַמֵּז לְ"יוֹם שְׁכָלוּ שַׁבַּת" לְאַחַר הַתְּקוּן, שְׁ"הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וְלִמְחַר לְקַבֵּל שְׂכָרָם" (עירובין כב ע"א), וְשַׁבַּת קֹדֶשׁ מְרַמֵּז לְזֶה, וְנִתְגַּלָּה מֵהָאָרֶה דְלַעֲתִיד, וּמְשׁוּם הַכִּי אָסוּר בְּמַלְאכָה".

(רבי חיים מצאנז, 'דברי חיים' לראש השנה, ד"ה "כפסוק תקעו בחודש")

בכל חפץ שאנו פוגשים יש ניצוץ של קדושה שמתחבא מאחורי החומר. בזמן שהגוף שלנו פועל על החפץ במימד הפיזי, הנשמה שלנו מזהה את הניצוץ. כך הניצוץ 'מתברר' מתוך התערובת שהחביאה אותו, והמימד הרוחני מקבל את מקומו. הגוף והנשמה שלנו פועלים במקביל, ומשום כך במלאכות הגשמיות שאנו עושים בימי החול אנו 'מבררים' ניצוצות, או במילים אחרות: הופכים גשמי לרוחני, מכוונים אותו אל הקדושה.

כל זה נכון ויפה בימי החול, אבל בשבת אנו מצווים על איסור בורר. תורת החסידות מלמדת אותנו, כי כשם שבמישור הפיזי אסור לנו לברור ולהבדיל טוב מרע, כך גם במישור הרוחני. בשבת אנו נמצאים במצב של 'מעין העולם הבא', כאשר כל הניצוצות וכל חלקי הנשמה ישוּבו למקומם האמיתי ולא יתחבאו עוד. לכן, עשיית מלאכה בשבת היא ירידה ברמה. מלאכה בשבת זה לחזור אל הגלות לאחר שמישח כבר בא, לחזור אל הבעיה לאחר שמצאנו את פתרונה. בשבת לא שייך להתעסק עם ברור והעלאת העולם, כי בשבת העולם כבר התעלה. ואם לא צריך להעלות את הגשמיות של העולם, אז בשביל מה בכלל להתעסק איתו? בשבת אנחנו לא עוסקים במלאכה גשמית, כי אין לכך כל תועלת רוחנית.

האם ראית פעם מישהו שניסה לשוב לתסבוכת לאחר שיצא ממנה? מה הניע אותו? אם אכן התסבוכת נפתרה, נסה לטכס עצה למענו.

כל ששת ימי המעשה לא נבראו, אלא בכדי שיהודי ישמור שבת.

(שפת אמת)

ה'שפת אמת' מסביר את הרעיון מזווית נוספת:

"בני ישראל זכו, שהקדוש ברוך הוא נתן להם השבת לרמוז כי יש להם חלק לעולם הבא, ואותו הארה היורדת בשבת מקבלין בני ישראל, והוא בחינת נשמה יתרה... וזה הענין שנאסר כל מלאכה בשבת, כי פרוש מלאכה הוא הכח שנותן האדם באיזה דבר, כמו כח הפועל בנפעל, אבל הוא דבר נפרד ממנו, כמו שכתב תבה או בנה בית שהנח בו הפעלה, וכמו כן מעשה בראשית הוא כח אלקים בבחינה נפרדת, ונקרא מלאכה. וזה עצמו הפרוש בריאה, שהוא דבר מחוץ ממנו. וכתב ג' פעמים 'מלאכתו', לרמוז על ג' עולמות - בריאה, יצירה, עשייה. אבל בחינת אצילות, מלשון 'אצלו', שהוא אלקות בלי פרוש, אינו מתגלה בעולם הזה, רק לעתיד שיהיה יום שכלו שבת. אך בני ישראל יש להם חלק בזה העולם, ולכן הארה הבאה בשבת מזה הבחינה, ואיש ישראל יש לו חלק בזה אסור במלאכה, שלא יניח רשם מזה החיות שיש לו בשבת בשום דבר נפרד. ואם עושה חס ושלום מלאכה, אותו חיות נסתלק ממנו, כמו שכתוב: "מחלליה מות יומת", כי זה החיות אי אפשר להיות נפרד. זה טעם אסור מלאכה בשבת. ובימי המעשה הכל בהתלבשות הטבע בכח הפועל בנפעל, כנזכר לעיל, וכפי מה שמתקנין עצמן בימי המעשה, כך זוכין לקבל חלק חיות בשבת".

(רבי יהודה אריה לייב מגור, 'שפת אמת' בראשית תרנ"ד ד"ה בפסוק)

מלאכה היא פעולה כלפי חוץ. אני יוצר, פועל ונותן מכוחי לעולם שמחוצה לי. גם את בריאת העולם ניתן לראות כפעולת 'החצנה' של הקדוש ברוך הוא, שיצר עולם שנפרד מנוכחותו הגלויה. (השורש ב.ר.א. מופיע בארמית בהקשר של חוץ, לדוגמא: חית בר). במשך ימי המעשה אנחנו פועלים ומשקיעים את כוחנו ומרצנו בחפצים ניפרדים מאתנו, אנחנו פועלים בחוץ. אך בשבת גילה הקדוש ברוך הוא את האחדות ולא עשה מלאכה. בשבת העולם שוב מתאחד עם ה' ואין הבדלה בין פנים לחוץ, מעין עולם הבא. מתוך כך גם אנחנו לא מסוגלים לפעול כלפי חוץ. מלאכה מוחצנת בשבת גורמת לדרגת האחדות של השבת להתחלל ולהסתלק, והאדם נותר ללא האחדות הנפלאה של שבת. מלאכה בשבת זה לכבות את האור, לנפץ אותו.

אור שהוא חושך

הרב הקדוש רבי נחום מטשרנוביל זצ"ל שהה פעם אחת בשבת קודש אצל אביו של הרב הקדוש רבי משה מסורן זצ"ל. והדליקו אז בערב נר גדול, שידלק כל הלילה עד הבוקר, כדי שיהיה אפשר להשכים בעוד לילה וללמוד. והיה באשמורת הבוקר, כשהצדיק רבי נחום קם משנתו ובחוץ היה עדיין חושך ואפילה, ראו בעל הבית ובני ביתו שרבי נחום הולך בבית וממשש הדרך כמי שהולך בחושך, וקרוב לכך שיחבוט את ראשו בהליכתו. ורבי נחום פנה אליהם בשאלה: "למה לא הדלקתם נר שידלק כל הלילה?" והיה הדבר לפלא בעיניהם, שהרי בבית דולק נר ומאיר. תיכף עשו דרישה וחקירה, ונודע הדבר כי הנר כבה בלילה, והמשרתת הנוכרית עמדה והדליקה אותו. ומחמת שהודלק הנר בשבת קודש לא האיר כלל להצדיק ולא ראה כלום לאורו.

(סיפורי חסידים - הרב זיון)

אמר רבי בונים מפשיסחא: קודם שלמדתי הלכות שבת, אם עמדתי פחדתי לשבת ואם ישבתי הייתי ירא לעמוד. שחששתי שמא יש בזה חילול שבת ח"ו. ומזה תבין עד כמה צריכים להיות בקיאים בהלכות שבת.

מצות השבת נאמרה בלשון רבים - "את שבתותי תשמור", לומר לך שהשבת מתקיימת בשלמות רק כשהיא בציבור. לא די שהאדם בעצמו שומר את השבת, אלא מוטלת עליו החובה להשפיע על חברו שישמור שבת ושככל סביבתו תהיה אוירת שבת. (החפץ חיים)

שבת היא מלזעוק

הרב הצדיק רבי הלל מפאריטש זצ"ל היה דרכו לסבב חלק גדול מהשנה בעיירות, והיה מדריך את העם בדרכי החסידות ומעורר לתשובה במקום שהיה צורך בדבר.

פעם בא לעיר אחת, שמוזגי השכר שם היו מתעסקים בכך בשבת כבימות החול. כשסיפרו הדבר לרבי הלל נתרגש מאוד, והזמין אליו את כל המוזגים לאספה. כשנתועדו אליו, הסביר לפניהם את כל חומר העניין והשפיע עליהם שיסגרו את עסקיהם בשבת. אבל תנאי התנו עמו: שישפיע גם על פלוני העשיר, שהעסק הגדול ביותר בעיר הוא ברשותו, שגם הוא יסגור את עסקו בשבת, שאם לא כן לא יוכלו לעמוד בפני התחרות. שלח הצדיק לקרוא אליו אותו עשיר - ולא בא. הזמינו שנית ושלישית ולא נענה. ורבי הלל נתעכב לשבות שבת באותה עיר. ביום השבת הרגיש פתאום אותו עשיר דקירות עזות בבטנו, ומשעה לשעה המכאובים הולכים ומתגברים. צעק האיש מרוב מכאוב וייסוריו תקפו אותו יותר ויותר. חששה אשתו שמא בעוון פגיעתו בכבוד הצדיק באו לו הייסורים, ונמלכה לפנות להצדיק שיבקש רחמים על בעלה. בשעת סעודת הצהריים כשהצדיק מסב אל השולחן עם קהל גדול של חסידים, פרצה פתאום אל הבית אשת העשיר, ובבכי ובתחנונים בקשה מהצדיק שיברך את בעלה שיתרפא. והצדיק שתק, ואינו עונה דבר. נטפלו לו החסידים: "רבי! יגיד נא על כל פנים "שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא". והצדיק אינו עונה דבר.

הלכה לה האישה בפחי נפש וייסורי האיש הולכים ומתגברים. ובמוצאי שבת, לאחר הבדלה, כשהצדיק ישב עם החסידים אל השולחן, והמחם של תה עמד על השולחן, לקיים מאמר חכמינו ז"ל: "חמין במוצאי שבת מלוגמא [רפואה]" (שבת קיט ע"ב), והצדיק משוחח עם המסובים בדברי חסידות, נפתחה פתאום הדלת, ואותה אישה באה שוב בבכי ויללה לבקש מהצדיק, שירחם על בעלה ויברך אותו ברפואה שלימה. נענה הצדיק ואמר: "שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא"... תמהו החסידים: בשבת עצמה לא ענה דבר, ועכשיו לאחר השבת, הרי הוא אומר "שבת היא מלזעוק"?! והצדיק המשיך: "שבת היא מלזעוק" - אם השבת תחדל מלזעוק עליו, אזי "רפואה קרובה לבוא". לכו ואמרו לו: אם ייתן תקיעת כף בפני שלושה אנשים שיסגור את עסק היין שלו בשבת, אז יתרפא. הלכו אליו שלושה מהחסידים, ומסרו לו את דברי הצדיק, ולא אחר האיש מלקיים את הדבר ובלב שלם נתן תקיעת כף שמהיום והלאה יהיה בית מסחרו סגור ומסוגר ביום השבת. וכך היה. ייסוריו הוקלו ובמשך זמן קצר הבריא, וקדושת השבת הוקמה באותה העיר.

(סיפורי חסידים - הרב זיין)

3. עבודה שבתית

בשבת קודש לא רק העולם משתנה או מעשינו משתנים, אלא יתירה מכך: **אנחנו** אחרים.

מעבר לעצירת העבודה, גם הדיבורים, המחשבות, ואפילו המנטליות משתנים.

”וְדַבֵּר דְּבָר” (ישעיה נח, יג) – **שְׁלֵא יְהֵא דְבוּרְךָ שֶׁל שַׁבַּת כְּדְבוּרְךָ שֶׁל חַל”**.

(תלמוד בבלי, מסכת שבת קיג ע”ב)

”הַלּוֹקֵחַ פְּרוֹת מִמִּי שְׂאִינוּ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשֵׂוֹת וְשִׁכַח לַעֲשֹׂרָן, שׂוֹאֵלוֹ בְּשַׁבַּת וְאוֹכֵל עַל פִּי... וְמוֹדוּעַ? הֲרֵי בְּדֶרֶךְ כָּלֵל הוּא אֵינוּ נֶאֱמָן? אֵלֵא הַסִּיכָה הִיא! אֵימַת שַׁבַּת עָלֶיךָ, וְהוּא אוֹמֵר אֵמַת”.

(תלמוד ירושלמי, מסכת דמאי פ”ד ה”א)

בשבת מדברים אחרת, חושבים אחרת וגם עובדים את ה' בצורה אחרת. בשבת שוכנת בנו נשמה חדשה – “נשמה יתירה”, המפעילה את הקשר שלנו עם ה' בקצב וכיוון המיוחדים לשבת. על הצדדים השונים של עבודת ה' המיוחדת לשבת, ניגע במקורות הבאים.

לדלג

אם במשך השבוע אנחנו נלחמים ללא הרף ביצר הרע, בשבת זה עובד אחרת. חז”ל מגלים לנו כי בשבת הגיהנום שובת. הכוונה איננה רק למקום שמיימי אלא גם לגיהנום המוכר לנו – היצר הרע המפריד אותנו מה' הוא הגיהנום בעצמו. ובשבת הוא שובת.

”כִּי הִנֵּה עֲנִיָּן שֶׁל הַנְּשָׁמָה יִתְּרָה הַמְּכֻוֹנָה לְמִצּוֹת שַׁבַּת, הוּא עַל זֶה הַמְּכֻוֹן. כִּי יָדוּעַ, שֶׁכָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה לֹא נִתְּנָה אֶלָּא לְזִכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמֵאִמֵּר רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקֻשָׁיָא ”רְצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזִכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל” (מכות ג, יז), וּפְרוּשׁ ’לְזִכּוֹת’ הוּא לְהִיּוֹת נִשְׁמָתָם וְקִרְשָׁה שִׁבְהֵם זָךְ וּבְהִיר, עַל כֵּן הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת, שְׁבַעֲשִׁית הַמִּצְוָה יִקְנֶה כָּל אָדָם לְפִי מְדַרְגָּתוֹ מֵעֵלָּה יִתְּרָה בְּתוֹסֶפֶת אוֹר... וּבְמִצְוֹת שַׁבַּת, מִצְד רַב קִדְשָׁתָהּ וּגְדֵל הַהֶאֱרָה שֶׁנִּתְּוֶסֶף בְּנִשְׁמַת הָאָדָם, נִכְנָעִים כַּחוֹת הָרַעִים וְנִסְתַּלְקוּ מִלְּבָבוֹת בְּנֵי אָדָם הַפְּסֻלֹת שֶׁבְקִרְבָּם. וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא נִשְׁמָה יִתְּרָה, שֶׁהִרְבָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ כָּל כֶּף הָאוֹר שֶׁל שַׁבַּת, אֲשֶׁר כֶּף בְּמִצְוָה זוֹ לְהִיּוֹת נִרְאָה וְנִכְפָּר בְּלִבְבוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִחֲמַת שֶׁנִּגְרַע וְנִכְנָע כַּח הַפְּסֻלֹת עַד בְּחִינַת בְּרִיחַת הַלְּסָטִים וְחִיּוֹת רַעוֹת”.

(רבי חיים מצ'רנוביץ, 'סידורו של שבת' הקדמה לחלק ב')

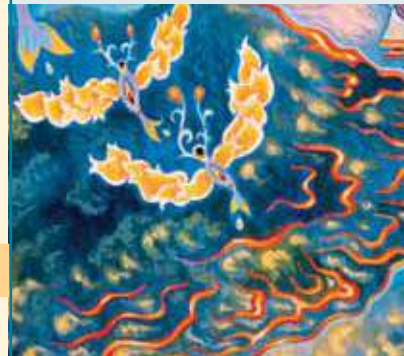
האם חשת פעם שאתה 'מדלג' בבת אחת ממצב נפש אחד לאחר? באיזו סיטואציה?

גם אם אנחנו מרגישים זאת למחצה, שליש ורביעי, קדושתה של השבת גדולה עד שהסטרא אחרא' בורחת מפניה. בשבת עיקרה של עבודת ה' איננו במאבק עם היצר הרע, אלא בהתמודדות בין הטוב ליותר טוב!

”בימות החל עקר עבודת האדם היא עבודת הברורים, לברר ענייני רשות ולהעלותם לקדשה על ידי הל”ט מלאכות ועבדין דחל. אבל ביום השבת המלאכה אסורה, כי מצד עלית העולמות ביום השבת, האדם הוא למעלה מענייני העולם, ועבודתו היא העליה מדרגא לדרגא בקדשה גופא.

ובעבודת התשובה – בימות החל העבודה היא “תשובה תתאה”, העבודה עם הדברים שהיו נפרדים מאלקות, לחזור ולקשרם לתשובה. ועבודת יום השבת היא “תשובה עלאה” – דבקות ועלית הנשמה לשרשה ומקורה”.

(רבי מנחם מענדל שניאורסון מליובאוויטש, 'לקוטי שיחות' חלק י"ד פרשת האזינו שיחה א)

בימי החול אנו עובדים את עבודת הבירורים - לבחור בין אוכל לפסולת, בין טוב לרע. אך בשבת אנו נמצאים "מעין עולם הבא" בעולם שכולו טוב, ומה יש לנו לעשות? להתעלות. לא מתוך חיכוך, לא מתוך מאבק ומלחמה, אלא מתוך דביקות בה.

את מהות העבודה השבתית של ההתעלות וההתקדמות בטוב, מתאר בעל ה'נתיבות שלום' במקור הבא, כ"דילוג". לדלג מעל הרע ומעל המאבקים עם היצר, זו עצה המומלצת תמיד בעבודת ה', אך היא שייכת במיוחד לעבודת ה' של יום השבת:

"בחינת דלוג, הינו: שה'סור מרע' יהיה על ידי 'עשה טוב' - להרים את מדת התשוקה לתענוג עלאי, שהוא התקון הגדול ביותר לפגמי מדת התשוקה.

והיא הדרך ישכון אור לאלו שמשקיעים יגיעות עצומות, קבלות וסיגים, ולא מוצאים מזור ותרופה. עצתם היא לעבוד בבחינת דלוג, ולקיים 'סור מרע' על ידי 'עשה טוב'..."

וכל השערים יפתחו לפניו על ידי בחינת דלוג עלאי לתקן כל פגמיו, אף על פי שעדיין לא התנער מתאוותיו הטבעיות ותכונותיו הרעות.

... וביום שבת קדש הזמן גרמא ביותר לזכות לבחינה זו, כי בשבת קדש זוכים לבחינת נשיאת חזן, ונכלל במאמר חז"ל: "השומר שבת כהלכתה, אפלו עבד עבודה זרה כדור אגוש - מוחלין לו" (שבת ק"ח ע"ב). ביום הקדוש הזה ההנהגה בבחינת "לא הביט און ביעקב"... כי "ה' אלקיו עמו, ותרועת מלך בו" (במדבר כג,א), וכמו דאיתא בתקוני זהר, שבשבת קדש עבודת ה' צריכה להיות במדת אהבה... ואפשר להשיג על ידי זה כל המדרגות והתקונים".

(רבי שלום נח ברובסקי מסלוני, 'נתיבות שלום' ח"א עמוד קלו)

במקום להלחם בתשוקות השליליות, שזה מה שאנו עושים רוב הזמן, אפשר לדלג למחוזות טובים. במקום להתרכז ב'סור מרע', אפשר לעשות הרבה טוב, עד שהרע יסור מאליו. שבת קודש, היא זמן שמתאים לסוג עבודה כזה. בשבת אנו מדלגים לאהבת ה' ללא קשר לפגמים שלנו. יכול להיות שרשימת הפגמים שלנו ארוכה, ולמרות זאת אנו מדלגים בנחת לקרבת ה' והתלהבות, כאילו שזה המקום הטבעי ביותר לנו.

יותר קל

הכוח המניע לעבודת ה' המיוחדת ליום השבת היא הנשמה היתירה ששוכנת בקרבנו. הנשמה המיוחדת של יום השבת פותחת בפנינו אפשרויות חדשות למפגש עם ה', והופכת את המפגש הזה לקל וזמין יותר.

"ידוע מאמר רבותינו ז"ל, שבשבת נתוסף בכל אחד ואחד מישראל נשמה יתרה.

ולכאורה אינו מובן, מהו ענין הנשמה יתרה, הלא אין נרגש בנפש האדם תוספת חיותו בשבת יותר מבכל השבוע.

הענין הוא, שבכל ששת ימי המעשה נאמר בהו "ששת ימים תעבד", והעבודה היא בחינת "פולחנא דרחימותא" ועבודת האהבה, כי היא בחינת עבודה ויגיעה שאי אפשר להיות הולדת והמשכת האהבה מההתבוננות, אלא אם כן יגיע את עצמו לקשר דעתו בחזק, ונצרך לזה כל ה"ט מלאכות ברוחניות - הזורע והחורש כו', כמו שכתוב במקום אחר. ובחינת אהבה זו שבחל, היא רק האהבה הנמשכת מהשכל וההתבוננות. אבל בשבת נתוסף בכל אחד נשמה יתרה, והינו שנולד בכנסת ישראל דבר חדש ממש, מה שאין נמצא בהם בחל, והינו בחינת אהבה ורצון לה' שלמעלה מן השכל וההתבוננות... כי רצון זה עמק עמק מהשכל... ובחינת אהבה ורצון זה לה' מתגלה בנפש אדם ביום השבת דוקא, והיא בחינת אהבה רבה, שהיא באה מלמעלה למטה".

(רבי שניאור זלמן מלאדי, 'תורה אור' ויקהל ד"ה ויקהל משה)

התורה שלומדים בשבת, אין בה שכחה.

(שפת אמת)

עבודת ה' הרגילה מזקיקה אותנו להתאמץ ולעמול, "לזרוע ולחרוש" על מנת להרגיש קרבה ואהבה לה'. בשבת, הנשמה היתירה עוזרת לנו לאהוב את ה' ספונטנית. היא מגלה לנו רצונות שמתחבאים בתוכנו תמיד, רצונות עמוקים לאהבה וקרבה לה', שלא צריכים הסברים ושכנועים. זאת הרגשה שנופלת עלינו מלמעלה, אמנם אין הכרח שנצליח לחוש כך בכל שבת, אבל בכל זאת, משהו בלב שלנו יותר פתוח.

ומה אם לא מרגישים כלום?

"מתנת קדשת השבת שנתן לישראל, הינו שיהיה אותה קדשה קבוע וקיים בלבם, וכמו שכתוב: "אות היא ביני וביניכם לדורתכם, לדעת כי אני ה' מקדשכם" (שמות לא, יג). ובשבת (י"ב) פרש זה על מתן שכרה דשבת דלא עבידא לגלויי ושלא עשויה להתגלות, שצריך להודיעה. ומזה, שהקדשה שנכנס ללבבות בני ישראל על ידי שמירת השבת שה' יתברך מקדשם, היא מלתא דלא עבידא לגלויי גם להאדם עצמו. ואף על פי שאין האדם מרגיש שום תוספת קדשה בעצמו ובקרבו לבו אפלו ביום השבת עצמו, וכל שכן בימי החל שאחריו, האמת כן הוא מה שהודיענו ה' יתברך, כי הוא מכניס קדשה בקרבנו על ידי זה, אף שאין מרגיש לנו על ידי העונות המבדילים בינינו לבינו יתברך, שהם המאפילים לאור קדשה זו שלא יהיה בהתגלות לבו. אבל אינם פועלים אלא העלם על ידי מחיצת קוצים הסוככים לשושנה וכנוי לכנסת ישראל ולנשמה, ולא שייכבו חס ושלום האור לגמרי. ולעולם אור הקדשה דשבת, שהוא מעין עולם הבא, תקוע וקבוע ביחוד גמור במעמקי הלבבות של כל זרע ישראל. ועל כן אמרו ש"ברכו באור פניו, שאין דומה אור פניו בשבת לחל" (בראשית רבה יא, ב), כי חכמת אדם תאיר פניו, והקדשה שבלב פועלת הארה וזיו בפניו של כל אחד".

(רבי צדוק הכהן מלובלין, 'פרי צדיק' קדושת השבת מאמר חמישי)

רבי צדוק מזכיר לנו כי התרחשויות אמיתיות אינן תלויות במצב הרוח שלנו. ייתכן כי איננו מרגישים, אך השבת היא עדיין שבת, והמתנות שהקב"ה משפיע עלינו הן עדיין מתנות.

יתירה מכך: **מתנת השבת היא דבר נסתר מעצם הגדרתו.** הקדוש ברוך הוא ציווה על משה רבינו להודיע לנו על האוצר הזה, כי הוא דבר שלא יכול להתגלות, גם לא בין אדם לעצמו.

במקום להתאכזב מסערת הרגשות הלא מורגשת, ניתן לעצום עיניים ולהאמין, כי כשם שהאיברים החיוניים ביותר לתפקוד גופנו אינם מורגשים, כך גם מזון הנשמה שלנו - גם אם אינו מורגש, מזין אותנו ומחייה. אפילו כאשר אנחנו כן חווים שבת עוצמתית - רוב רובה של קדושת השבת מתרחש במעמקים הלא-מודעים שלנו.

לעבודה

את הקרבה המיוחדת לה' ועבודת ה' השבתית, עלינו לתרגם למעשים של ממש. חז"ל אומרים כי "לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהן בדברי תורה" (ירושלמי שבת טו, א). השבת היא יום מנוחת הגוף ויום יצירה לנשמה. אנו שובתים מהתעסקות בעולם החומר, על מנת שנוכל להיות פנויים לעבודת ה'. המקומות הנסתרים שהשבת חושפת, השלמות הנשמטית וקבלת הכוח לימי החול, מתגלים אלינו דרך המאמץ הרוחני של עבודת ה' של השבת. בטלה ושעמום לא יובילו אותנו לשום מקום טוב או עמוק.

"גם יהודי פשוט שבפשוטים יודע, שענין השבת הוא כמו שכתוב: "ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש" (שמות לא, יז). ורצונו של הקדוש ברוך הוא, שגם יהודי יתנהג באופן כזה, שביום השבת יהיה אצלו הענין ד"שבת וינפש" מכל מלאכתו בששת ימי המעשה. והנה מובן בפשטות,

האר"ה הקדוש היה נזהר שלא לדבר בשבת שום דיבור חול. וגם נזהר מאוד שלא לדבר בשבת בשום לשון לועזית. אלא רק בלשון הקודש. (שער הכוונות)

שֶׁהַכּוֹנֵה ד' שֶׁבֶת וַיִּנְפֹּשׁ אֵינָה לְהַעֲדֵר הַחֲדוּשׁ וְהַיְצִירָה שֶׁבַע־בּוֹדֵת הָאָדָם, הֵינּוּ שְׁבַמְשֹׁךְ שֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֵׂה פּוֹעֵל הָאָדָם וּמַחֲדֵשׁ כְּמָה עֲנִינִים, וְאֵלּוּ בְיוֹם הַשֶּׁבֶת אֵינּוּ עוֹשֶׂה מְאוּמָה – שָׁכֵן, עֲנִינֵי זֶה הוּא חֶסְרוֹן, וְלֹא מַעֲלָה!

וְאִם מִפְּנֵי הַעֲמָל וְהַיְגִיעָה – אֵין כָּל מַעֲלָה בְּדָבָר. כִּי כְּאֲשֶׁר מְדַבֵּר אֹדוֹת עֲמָל הַמְּבִיא לְיָדֵי תוֹעֲלָת, הִנֵּה לֹא זֶה בְּלִבְדֵּי שְׂאִין כָּל חֶסְרוֹן בְּדָבָר, אֶלֶּא אֲדַרְבָּא, זֹהִי תְּכֵלִית וּמְטַרְת בְּרִיאַת הָאָדָם – "אָדָם לְעֲמָל יוֹלֵד".

וְלָכֵן, לֹא יִתְּכֵן לּוֹמֵר שֶׁהַעֲלוּי דְיוֹם הַשֶּׁבֶת הוּא מֵה שֶׁהָאָדָם אֵינּוּ עֲמָל וְאֵינּוּ עוֹשֶׂה מְאוּמָה. אֶלֶּא בְּהַכְרַח לּוֹמֵר, שְׁגָם בְּיוֹם הַשֶּׁבֶת פּוֹעֵל יְהוּדֵי עַל יְדֵי עֲבוּדָתוֹ. וְאֲדַרְבָּא, פְּעֻלָּתוֹ שֶׁל יְהוּדֵי בְּיוֹם הַשֶּׁבֶת הִיא כְּאִפְּן נַעֲלָה יוֹתֵר מִהַפְּעֻלָּה בְּיָמֵי הַחַל. שָׁכֵן, הַעֲבוּדָה שֶׁל יוֹם הַשֶּׁבֶת הִיא בְּעֲנִינִים נַעֲלִים יוֹתֵר – עֲבוּדָה הַקְּשׁוּרָה עִם כַּח הַדְּבִיבּוּר וְכַח הַמַּחֲשָׁבָה, בְּעֲנִינֵי תוֹרָה וְתַפְלָה... כְּאֲשֶׁר מְגִיעַ יוֹם הַשֶּׁבֶת, מִתְּפַנֵּה הוּא מִכָּל עֲסָקָיו, "כָּל מְלֹאכְתְּךָ עֲשׂוּיָה", וְעוֹסֵק אֶךְ וְרַק בְּעֲנִינִים נַעֲלִים, עֲנִינֵי קְדֻשָּׁה, כְּגוֹן: אֲמִירַת תְּהִלִּים, תְּפִלָּה בְּאֲרִיכוֹת יוֹתֵר, קְרִיאַת פְּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ "שְׁנַיִם מְקָרָא וְאַחַד תְּרַגּוּם", לְמוֹד פְּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ עִם מְפָרְשִׁים, וְכֵן הֲלָאָה – כָּל אֶחָד וְאַחַד לְפִי עֲרֹכוֹ".

(רבי מנחם מענדל שניאורסון מליובאוויטש, שיחת פרישת תרומה תשמ"ד)

"לעשות את השבת לדורותם"
– יש לעשות לשבת דירה
בלבבנו.

(זוהר ח"ג עמוד רלח)

גבוה בראש

ידוע שרבי חיים מצ'רנוביץ, בעל 'סידורו של שבת', היה גבוה במידת ראש אחד בשבת קודש, יותר מגובהו בימות החול. וסיפר על כך המשפיע רבי שמואל אסתרמן, שחייטו של הבעל שם טוב אמר, שבגדי השבת שתפר עבור הבעל שם טוב היו ארוכים בהרבה מבגדי החול שלו, ובכל זאת לא היו ארוכים מדי.

(רשימות דברים – הרב חיסריק)

דביקות

פעם אחת אמר רבי בונים מפשיסחא לרבו ה'יהודי הקדוש': "אני אומר לכם מה היא 'דביקות'! הנה פעם, היה האטליז נמצא בקצה אחד של העיר והקצב היה גר בקצה השני של העיר, ובאמצע עמד בית הכנסת הגדול. בכל ערב שבת היה מנהגו של הקצב, שעד חצות היום ימכור רק בשר כשר, ואחרי חצי היום מכר לגויים בשר טריפה. בהפסקה היה נוהג להיכנס לשכנו בבית המזיגה, ללגום כוסית ולחכות שם ללקוחות נוספים. כאשר ראה שהשמש כבר עומדת בראשי האילנות, היה סוגר את האטליז ופונה שוב לביתו. והנה, פעם אחת נתאחר הקצב, וכאשר חלף על פני בית הכנסת ושמע את החזן בניגונו "לכו נרננה לה", תפס את ראשו בשתי ידיו וצעק: "אוי לי ואבוי לנפשי! הרי כבר נכנסה שבת!" והחל לרוץ כל עוד רוחו בו להחליף בגדיו ולהצטרף למתפללים".

"רבי הקדוש", קרא רבי בונים בהתלהבות, "הלא זוהי דביקות!"

(קול מבשר)

4. עונג ושמחה בשבת

"כָּל מְצוּהָ וּמְצוּהָ יֵשׁ בָּהּ חִיצוֹנִיּוֹת וּפְנִימִיּוֹת. וְכֵן הוּא בְּמִצְוֹת שַׁבָּת - הַחִיצוֹנִיּוֹת שֶׁבָּהּ הוּא עֲנֵג שַׁבַּת הַנְּגִלָּה, שֶׁהַגּוֹף מֵתְעַנֵּג בְּיוֹם זֶה בְּאֲכִילָה וּשְׂתִיָּה, בְּתוֹסֶפֶת מְרֻבָּה עַל יְמֵי הַחֹל. וְכֵן מֵתְעַנֵּג בְּמִנוּחָה, שֶׁהוּא שׁוֹבֵת מִמְּלָאכָה וְעֵסֶק גְּשָׁמִי. וְכֵן זֶה הוּא נְגִלָּה. וְהַפְּנִימִיּוֹת שֶׁבָּהּ הוּא עֲנֵג הַנֶּפֶשׁ, בְּתוֹסֶפֶת נֶפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁל קְדוּשַׁת הַשַּׁבָּת וְהָאֲרֵת עֲלוּי הָעוֹלָמוֹת. וְכֵן זֶה הוּא נִסְתָּר.

וְכֵן הַטַּעַם שֶׁאֲדוּמְרִים בְּקַבְּלַת שַׁבָּת שְׁתֵּי פְעָמִים "בּוֹאֵי כְּלָה בּוֹאֵי כְּלָה", וּפְעָם אַחַת בְּלַחֵשׁ. וְהֵינּוּ, שְׁתֵּי פְעָמִים בְּקוֹל רֶם כְּנֶגֶד חֲלָקֵי הַחִיצוֹנִיּוֹת שֶׁהֵם נְגִלִים, הַשְּׂיָכִים לְגוֹף, שֶׁהֵם: אֶחָד - עֲנֵג אֲכִילָה וּשְׂתִיָּה שֶׁהוּא בְּקוֹם עֲשָׂה, וְאֶחָד - עֲנֵג מְנוּחָה בְּשִׁבְתָּהּ מִמְּלָאכָתוֹ שֶׁהוּא עֲנֵיז 'שֶׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה'; וּפְעָם אַחַת בְּלַחֵשׁ, כְּנֶגֶד הַפְּנִימִיּוֹת, שֶׁהוּא דְרָךְ נִסְתָּר הַשְּׂיָכָה לְנֶפֶשׁ, בְּתוֹסֶפֶת הַקְּדוּשָׁה וּנְשָׁמָה יִתְרָה דְּשַׁבַּת קְדוּשָׁה.

(רבי יוסף חיים מבגדד, 'בן איש חי' פרשת וירא, שנה שנייה)

בחתונה יש אוכל טוב... אבל אם הכלה אוכלת ללא הרף ובקושי מצליחה להוציא את הראש מהצלחת בשביל להסתכל על החתן... נותנת איזה חיוך קטן ומייד מבקשת את המנה הבאה... איזו מין כלה זו?

השבת היא חתונה, ואנחנו הכלה! אם במקום לרקוד ולהתלהב בחתונה שלנו נתמקד באיזו פרגיות, זו טיפשות והחמצה.

שבת היא כמו חתונה. אם בחתונה התזמורת לא תנגן, המפוח תהיינה קרועות והאוכל לא יהיה טעים, שמחת החתונה תיפגם. הפאר וההדר, הכלים היפים והאוכל המיוחד מרוממים את האווירה ו"עושים את זה", ולמרות זאת, ברור ששמחת הנישואים היא נושא הערב ולא שום דבר אחר. כך גם בשבת: עונג הנשמה ודביקותה בה' היא ההתרחשות המשמעותית, ולא סוג העוף ושעות השינה.

חשוב להדגיש כי אין כל פסול בתענוג הגוף בשבת. אדרבה: זוהי מצווה שאנו מחויבים לקיימה ככל המצוות. דברי הבן איש חי, וכן המקורות הבאים, באים למנוע מאתנו להיתקע בחלק החיצוני של עונג שבת.

לשבת יש סוד, הזוהר הקדוש מכנה אותה "יומא דנשמתא" (זוהר ח"ב, ברה) - יומה של הנשמה ושל הפנימיות. אם נטעם מן הסוד - חיינו ישתנו. אדם, שהשבת במשמעותה העמוקה היא חלק מחייו, הוא אדם אחר. איך אפשר לבזבז על פיצוחים ועידכונים את היום בו הקדוש ברוך הוא מעניק לנו קצה חוט לנשמתנו? איך אנחנו מוותרים על מיליונים בשביל כמה מטבעות שוקולד?

במה אני בוחר?

אז השאלה הראשונה שאנחנו צריכים לשאול את עצמנו כשאנחנו מעצבים את יום השבת שלנו היא - באיזה מסלול אני בוחר? במסלול החיצוני או הפנימי? איזו שבת אני רוצה שתהיה לי?

המגייד ממעזריטש מתאר במשל חריף, איך נראית שבת המבוזזת אך ורק על עניינים חיצוניים וטפלים.

"בְּיוֹם שַׁבָּת, שֶׁהוּא יוֹם קְדוּשָׁה, צָרִיךְ שְׂמִחָה גְּדוֹלָה. וּבְמָה מְשֻׁמָּחוּ? - בְּמָה שְׂמִיחָה בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים... [ובכל זאת] אֵיטָא בְּשִׁלְחָן עֲרוּךְ: אָדָם שֵׁישׁ לוֹ תַעֲנוּג מִסְפּוּרִים, מִתֵּר לוֹ לְסַפְּרָם בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם שְׂמִיחָה וְתַעֲנוּג לוֹ... וְאֶפְשָׁר לוֹמַר מְשָׁל נִפְלָא עַל זֶה:

יכול האדם לדעת איזה עולם הבא יהיה לו. לפי מידת העונג והנחת רוח שיש לו בשבת, כך יהיה העולם הבא שלו.

(רבי פנחס מקוריץ)

משל למלך שהיו לו מדינות הרבה ועבדים לאין מספר. וצוה המלך לעשות יום מגבל משה ושמה לכל שריו ועבדיו, ולכל מי שירצה לבוא אל המשטה להתענג בתענוגי ומעדני המלך, יתן לכל איש ואיש רצונו ושאלתו, כל אשר תשאל ותאוה נפשו, כדי שלא יחסר לשום אדם שום תענוג ועדון בעולם. ככל אשר הוא חפץ ושואל, תכה ינתן לו כאות נפשו. והנה, היו השואלים הרבה, מה ששאל זה, לא שאל זה. איזה מהם בקשו שיתנו לו כלים נאים וחשובים שהמלך משתמש בהם. ואיזה מהם בקשו שיתנו לו כל מעדני מלך מכל מיני מאכל או פיוצא. ואחד הוסיף לשאול, שיתנו לו פרס מגנזי המלך, זהב ואדרכתונים. ואיזה מהם בקשו שיתנו לו שלטונות ושררות על קצת ערי המלך. והכל נתן לכל אחד ואחד חפצו ובקשתו.

והיה שם איש סכל וחסר לב, והוא היה איש צרוע, מוטל באשפה מחמת צרעתו. ובהגיע אליו השאלה לשאול ולבקש תאותו וחפצו וצרכיו מבית המלך, בקש שיצוה המלך שיתן לו שתי משפלות של זבל לח וקר, בכדי שיתכסה מהם ויתקרה מצרעתו. וגערו בו עבדי המלך ואמרו לו: "שוטה וחסר לב! מה זאת אשר שאלת ובחרת מכל תענוגים! והלא אם היית שואל ביום הזה חפצים טובים, או מיני תענוגים שבעולם, וכל תענוגים מחמדי לב מהמלך, היו נותנים לך, כי כן דת המלך ונמוסו להיות עושים רצון כל איש ואיש. ואם תאמר, מחמת כאב צרעתך שאלת דבר זה - שוטה שבעולם! היה לך לבקש מאת המלך שיצוה לרופאים לרפאות אותך מצרעתך. כלום חסרים מבית המלך רופאים ממחים וכל מיני סממני רפואות עד אין קץ?"! והנה הגיע הדבר הנה בפני המלך, שכך בקש האיש הסכל, והמלך, שחכמתו גדולה עד מאד, אמר לעבדיו: "מאחר שאיש זה הוא כסיל, בשבילו ישתנה נמוסי המלך ודתו? זה אי אפשר. רק ינתן לו בקשתו כמו אשר בחר לו. כי הסכל הלזה בחר בדבר מאוס, אם כן בודאי זה עקר תענוגו ועדונו, על כן לא יתן לו יותר משאלתו ובקשתו". והנמשל מוכן.

(רבי דב בער המגיד ממעזריטש, 'אור תורה' אגרות חז"ל תכה)

מהי הסתירה בה פותח המגיד ממעזריטש?

במה מתבטא כי חכמת המלך גדולה מחכמת עבדיו?

הסבר את הנמשל.

האם יש לכם עצה למצורע הסכל (הלא הוא... אנחנו)?

חשוב: מה גורם לך לשמור על השבת שלך כפי שהיא? מה עלול לגרום לך לשנות את הרגליך השבתיים?

שאלת העיצוב והתוכן שבו אנחנו ממלאים את השבת שלנו היא שאלה מתמדת, שאנחנו מתייצבים מולה מדי שבת בשבת. הבני יששכר מלמד אותנו נקודת מבחן להתמודדות הזו - האם רק אנחנו מתענגים מן השבת, או שגם השבת מתענגת מאתנו?

"כל המענג את השבת, נותנים לו משאלות לבו" (שבת קיח ע"ב). דקדק האלשיך ז"ל, שהיה ליה למימר והיה לו לומר "כל המתענג בשבת". ותרוץ, דהנה אם יאמר האדם, ענג שלו הוא שחוק וקלות ראש, ולדבר דברי הבאי ושאר ענינים לא

טובים - אָנן נְמִי נִימָא וְאָנּוּ גַם נִאמְרוּ לֹ: אֵין אָנוּ אַחֲרָאִים לְעִנּוּגָה, כִּינּוּן שֶׁהַשָּׁבֶת אֵין לוֹ עִנּוּג מְזֵה, וְאֵין לְהַשָּׁבֶת כְּבוֹד מְזֵה. עַל כֵּן אָמְרוּ, "כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשָּׁבֶת", עַד כָּאן דְּבִרְיֵוּ... וּבִזְהָ נְבִין, "אִם תָּשִׁיב מִשָּׁבֶת רְגֵלְךָ" (ישעיה נח, ג), הֵינּוּ תָשִׁיב מִן הַשָּׁבֶת רְגֵלֵי וְיָוִת שְׁלֵף, הֵינּוּ מֵה שְׂאֵתָה רְגֵל לְהַתְעַנֵּג בְּנַפְשָׁךְ הַבְּהֵמִית בְּהַבְלִי הַזֶּמֶן, זֶה אֵינוּ מְעַנֵּינִי עִנּוּ, כִּי אֵין לְשָׁבֶת תְּעִנוּג מְזֵה, רַק "וְקִרְאתָ לְשָׁבֶת עִנּוּ". (רבי צבי אלימלך מדינוב, 'בני יששכר' מאמרי השבתות ט, ח)

מהו הדיוק בביטוי "כל המענג את השבת"?

הסבר את הדרשה על הפסוק "אם תשיב משבת רגלך".

שבת הוא יום תענוגים, אך לא יום התפרקות. כשאנחנו פוסעים בארמון המלך, אל לנו לדרוס על השטיחים היקרים בנעליים מלאות בבזבז... עלינו להתגבר על תענוגי נפשנו הבהמית, ולהתענג מדברים איכותיים יותר.

ללמוד להתענג

לרוב אנו חושבים כי אין מה שידמה להנאה מאוכל טוב ושאר תענוגי הגוף. הדיבורים על התרוממות לתענוגים רוחניים יותר נראים כחובה מעיקה. האם זו האמת?

אם נחשוב קצת, נוכל להיזכר בסיטואציות בהן חווינו עונג נפשי. אם ניזכר באמת, נראה כי מספר שניות מתוקות בפה אינן יכולות להתחרות בשמחה אמיתית או בתחושת סיפוק. עונג וסיפוק נפשי דורש מאיתנו קצת יותר, אבל זה שווה את זה. אם נאמין בעצמנו נגלה עד כמה זה שייך אלינו וטוב עבורנו.

הבעל שם טוב מבחין בחדות בין הסוגים השונים של העונג, ומצביע על העונג האמיתי שמתאים לשבת:

"ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי ענג... ישבעו ויתענגו". ומקשה, הלא בעניני עסקי עולם הזה התענוג הוא קדם השביעה, והנה לה למימר והנה לו לומר יתענגו וישבעו!

ויפרש, דיש בעסקי עולם הזה תענוג בלא שביעה לעולם, ויש שביעה שאחר השביעה שוב אין תענוג. פרוש: בענין עסק קבוצ ממונות והון רב יש תענוג - מה שהוא עשיר יותר יש לו תענוג יותר מעשרו - אבל אין לו שבעה, כפתוב: "אהב כסף לא ישבע כסף" (קהלת ה, ט). ואכילת תענוגי מעדני עולם הזה, אחר השביעה שוב אין לאדם תענוג, כי "נפש שבעה תבוס נפת" (משלי כז, ז), ו"אכל דבש הרבות - לא טוב" (שם כה, כז). וכל זה בעסקי עולם הזה.

אבל בלמוד התורה הוא כך: מי שהוא אינו חכם גדול בתורה, אם יבקשו ממנו לפרש הלכה עמקה וקשה, תחלה הוא מר לו, כמאמר רבותינו ז"ל על פסוק: "שפתותיו שושנים נטפות מור", אל תקרי מור, אלא מר (שבת ל ע"ב), ולסוף הוא מתענג. אבל אם הוא חכם גדול בתורה, אפלו בתחלת העיון יש לו תענוג, מפני שיכול לפלפל בחכמה ולמצוא ראיות ופרושים מכל הצדדים.

והנה, השבת נתן לישראל כדי שיהיו פנויים לעסוק בתורה, כמאמר רבותינו ז"ל: "אמרה תורה לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם! כשיפנסו ישראל לארץ, זה רץ לכרמו, וזה רץ לשדהו, ואני מה תהא עלי? אמר לה: זוג אחד יש לי, ושבת שמה" (ראה טור או"ח סי' ר). וזהו שאומרים: "ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי ענג". ומה יהיה הענג האמתי לענג בו את השבת? - "ישבעו ויתענגו

הבעל שם טוב הראה פעם לתלמידיו איש אחד יושב בבגדי שבת ומראהו כמראה השור. הסיבה לכך הייתה, שהאיש אכל בשר שור, ורצה את הבשר ביותר, עד שנעשה דומה ברוחניות למראה השור.

(ספר המאמרים - הרבי הרי"צ)

מטובך". פרוש, על ידי התורה, שמטבעה מה שאדם שבע ממנה יותר, יש לו תענוג אז יותר".

(רבי ישראל בעל שם טוב, 'כתר שם טוב' ח"ב אות שיט)

מהו ההבדל בין תענוג העשיר מכספו לתענוג האכילה?

מהו ההבדל בין תענוגים חומריים לבין תענוג לימוד התורה?

יש משהו בתאוות העולם הזה, שלא נותן מנוח. ציפיות דרוכות להנאה, מתממשות ומתאדות בפרק זמן קצרצר. אנו מנסים לאחוז בהנאות, לתת להן ממשות וקיום ארוך, אבל שוב ושוב הן חומקות מאתנו. אנו מדמיינים שהנה, עוד רגע קט זה יגיע... ושוב, הבלון מתפוצץ ואנחנו מלקקים את הפצעים ואת השפתיים במקביל, מבלי לשים לב לאיכות הירודה, לדמיון המושך אותנו הלאה בקולר, ובעיקר מבלי לראות את חוסר הפרופורציות בין העטיפה המרגשת ומסעירת-הדמיון לבין החלל הריק שממלא אותה. הבעש"ט מלמד אותנו כי דווקא הישגים רוחניים, יכולים לענג תוך כדי התהליך וגם לאחריו, ולהותיר אותנו שבעים ומאושרים באמת.

שמחה משחררת. שבת משחררת.

נסיים בדבריו של רבי נחמן מברסלב:

"צריך לזהר מאד להיות שמח וטוב לב בשבת, כי מעלת וקדשת שבת גדולה ויקרה מאד... ועל ידי זה היראה בשלמות, דהינו עם דעת.

כי בחל אפשר שיהיה היראה עם כסילות, בכחינת: "הלא יראתך כסלתך" (איוב ד, ו). ועקר הכסילות הוא מחמת השעבוד שיש בחל, כי על ידי השעבוד אין הדעת שלם, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, כי על ידי שעבוד וגלות - הדעת מבלבל.

אבל בשבת הוא חרות. וכשיש חרות, ואין שעבוד וגלות, אזי הדעת שלם, כנ"ל. ועקר החרות על ידי התענוג והשמחה של שבת, בחינת "אז תתענג על ה'" (ישעיה נח, יד), הנאמר בשבת. "כי בשמחה תצאו" (שם נה, יב), שעל ידי שמחה יוצאין לחרות. וכשיש חרות, הדעת בשלמות".

(רבי נחמן מברסלב, 'לקוטי מוהר"ן' ח"ב תורה טז)

בימי החול אנו משועבדים לדברים זולים, שמבלבלים אותנו וגורמים לנו לעגמת נפש ואי-ישוב הדעת. במצב שכזה, אפילו יראת השם יכולה להתעקם ולהתפרש בתוכנו בצורה לא נכונה. בשבת אנו נחים מכבלי העולם, אנחנו משתחררים ושמחים, שמחים ומתוך כך משתחררים, ויכולים סוף סוף לראות את הדברים אחרת. לכן, מצב הנפש המתאים לשבת הוא שמחה וחיוביות. "צריך לזהר מאד להיות שמח וטוב לב בשבת..."

ממני לא ילמדו...

הגאון הצדיק רבי מאיר יחיאל, הרבי מאוסטרובצה, היה נוהג להרבות בצומות ותעניות. מחובתו של האדם, היה אומר, לשנות את טבעו ולהרגיל את הגוף שלא יתבע את צרכיו. הצדיק הגמור, היה מוסיף ואומר, כשהוא אוכל ושותה, הוא מגיע על ידי האכילה והשתיה אל ה', אבל אנוכי, שאינני צדיק, צריך להינזר מהאוכל. לבסוף התחיל לצום גם ביום השבת. פעם קרא ליהודי אחד, שהיה מזלזל בשבת בגלוי, והוכיחו על כך. ענה אותו יהודי: "גם הרבי מחלל את השבת! נדהם הצדיק ושאל: "הכיצד?" "הרבי", השיבו היהודי, "מתענה בשבת, והרי זה זלזול בכבוד השבת!" "צדקת בני", השיבו הצדיק, "אבל אינו דומה חילול שבת שלי לחילול שבת שלך. ממך ילמדו אחרים לעשות כמותך, וממני לא ילמדו אחרים..."

(סיפורי חסידים - הרב זוין)

לימוד תורה בשבת

"אמרו רבותינו ז"ל: "לא נתנו שבתות לישראל, אלא לעסוק בהם בתורה" (ירושלמי שבת פט"ו ה"ג). והינו, כי ישראל יש בהם כח לבנות בנין רוחני ועליון על ידי עסק התורה, ולכן נקראו בנאים, וכדרשיתם על הפסוק: "וכל בניך למודי ה', ורב שלום בניך" (ישעיה נד, ג). וזה הבנין שבונים אותו על ידי עסק התורה, הוא נעשה כחלק העולם הבא, ולכן בשבת שהוא "מעין עולם הבא", כמו שאמרו רבותינו ז"ל, צריך להרבות בו בעסק התורה, כי אז יצליחו בו יותר בבנין הרוחני. ולכן פתבו המקבלים ז"ל, שגדול הפעל הנעשה מעסק התורה ביום שבת, אלה פעמים יותר מן הנעשה מעסק התורה של ימות החל".

(רבי יוסף חיים מבגדד, 'בן איש חי' פרשת שמות שנה שניה)

כוח שמחת השבת

בימי מלחמת המפרץ בשנת תשנ"א, ביום חמישי ליל ג' בשבט, נורו טילי הסקאד הראשונים מעירק לכיוון ארץ ישראל. רבים היו מבוהלים ונתקפו בחרדות ופחדים. ביום שישי, לקראת השבת, ביקש הרבי מליובאוויטש לפרסם בארץ ישראל ובכל העולם שתי שורות: "שבת שלום ומבורך. פסק דין תורתנו הקדושה תורת אמת: "וביום שמחתכם – אלו השבתות", וכבכל הלכה – לשון ברורה: שמחה נראית ונגלית". הרבי התייחס לשמחת השבת כסגולה לביטול הגזירות. באותה שבת נערכו ריקודים אחרי התפילה בכל ריכוזי החסידים. ואכן, עשרות טילי הסקאד שנפלו על ישראל במשך המלחמה לא גרמו לפגיעות בנפש.

(אראנו נפלאות)

"ונס יגון ואנחה"

כשהסתלק המגיד ממזריטש, הודיעו על כך במכתב לתלמידו רבי מנחם מענדל מוויטבסק. התלמידים ראו את המכתב והחליטו להמתין עם מסירת המכתב עד ערב שבת אחר הדלקת נרות. וכן עשו: לאחר שהדליק רבי מנחם מענדל את הנרות הגישו לו את המכתב. רבי מנחם מענדל הביט במכתב אך לא אמר מאומה, ובמשך כל יום השבת לא היה ניכר עליו רושם כלל, אלא התנהג כדרכו בקודש בכל שבת. אך במוצאי שבת, מיד לאחר הבדלה, נפל והתעלף.

(לקוטי סיפורים – הרב פרלוב)

5. מעולם לעולם

לא שאפשר, וכנראה גם לא נצרך, להיות במצב שבת כל השבוע. ולמרות זאת, צריך לזכור את השבת בכל יום, כך שחלק מן האישיות שלנו יהיה שבת. אם כל השבוע נחיה את החולין במלוא העוצמה ובניסיון שליטה מרבי, איך נוכל לפתע להרפות ולהיכנס לשבת, פתאום להיות מי שאני לא?

מצד שני, הדילוג אל השבת הוא מעל ליכולתנו, כך שבעצם אין שום יכולת להתכונן אל השבת.

במקורות להלן נראה כיצד, למרות שהשבת היא מעל ומעבר, עבודתנו בימי החול משפיעה על השבת שלנו, ומדוע עלינו להתכונן - ויחד עם זה לדעת כי השבת בעצמה תהיה לאין ערוך מכל מה שנכין.

גובה הקפיצה - לפי המקפצה

"בשבת קדש העליה לפי ערך פעלת ימי החל שפעל בהם האדם, ככה מתעורר עָלָיו קדשת שבת קדש... והנה בכל ימי החל שעושיין המלאכה בקדשה ועל פי התורה הקדושה, נתקן העולם מעט מעט, ובשבת קדש נתעלה לפי ערך התקון של ימי החל, וכאשר יתקן הכל יהיה באמת יום שכלו שבת קדש".

(רבי חיים מצאנז, 'דברי חיים' לחנוכה ד"ה רביים הקשו)

במשך ימי השבוע אנו מתקנים את העולם ויוצרים את התנופה לקראת ההתעלות בשבת, שהיא בעצמה חלק מהתיקון הכללי של העולם - להביא לימות המשיח, ליום שכולו שבת. עבודת ימי החול היא המעוררת את קדושת השבת לחול על האדם.

ה'מאור ושמש' מרחיב את הרעיון:

"אשר כל אדם רואה ומבין, אשר יש השראת קדשה לכל אדם בשבת. ואינו דומה קדשת שבת לכל אדם בשוה, רק יש בני אדם אשר מרגישים יותר קדשה בשבת, ויש שאינם מרגישים כל כך, רק מעט מן המעט, ויש שיש להם הרבה קדשה מאד, אשר כמעט כל רואיהם יפירום כי הם זרע ברה"ה, אשר חנן אותם בכינה יתרה, כמבואר בזהר הקדוש (רע"מ ח"ג רמב"ב), אשר יש לכל ישראל נשמה יתרה בשבת, אבל לא לכל אדם בשוה, והכל הוא לפי הכנת בני אדם אשר מכין מערב שבת לשבת, וכל שכן מחד (מאחד, מראשון) בשבת לשבת, אשר ממשיך על עצמו קדשת שבת בכל ששת ימי המעשה. וכפי המשכתו בששת ימי המעשה - כך מרגיש קדשת שבת בשבתו, כל חד וחד לפום קדשתו ופרישתו בימי החל - כך מרגיש בשבת יותר קדשה. וזה כמעט נראה בחוש לכל אדם, שאין קדשת שבת שוה בכל אדם".

(רבי קלונימוס קלמן הלוי אפשטיין, 'מאור ושמש' כי תשא ד"ה "ראה קראתי בשם")

עד כמה אנו מרגישים שבת? תלוי את מי אתה שואל ובאיזה שבוע... למרות זאת, איכות וכמות עבודת ה' שלנו בימי החול בודאי משפיעה על היכולת הרוחנית שלנו 'להיפתח' לקדושת השבת. עבודת ה' בימי החול מדליקה נרות של קודש בתוך החולין. ועם הנרות הללו אנו צועדים לקראת השבת, כל אחד ואחד לפי דרגתו.

בעל התניא מכנה את התהליך הזה "עליות".

"כי הנה נודע ששבת הוא בחינת עליות העולמות, והתורה ומעשים טובים של כל ימי החל מתעלים למעלה בשבת... שיש בכל יום הארת שבת, וכמו שכתוב: "זכור את יום השבת" (שמות כז), והוא התפלה שבה נכללים ועולים התורה ומעשים טובים של כל היום, כי התפלה נקראת "עולת תמיד" על שם עליות העולמות שעולים למעלה מעלה בזמן התפלה, כמו שהשבת נקראת

“עולת שבת” על שם עליות העולמות שבשבת. ואחר כך התפללות של כל ימי החל עם כל התורה ומעשים טובים שנכללו בהן נכללים בשבת ממש.”
(רבי שניאור זלמן מלאדי, 'לקוטי תורה' בהר ד"ה ואת שבתותי תשמורו)

כשאנו מקיימים מצוות, אנו עושים מעשים טכניים בתוך מסגרת העולם הזה. ודאי שאלו מעשים נפלאים, וחובה עלינו לקיימם - אך כדי שמעשה שנעשה בתוך מסגרת העולם הזה יפרוש כנפיים ויקבל משמעות בעולמות עליונים, הוא צריך “לעלות” לרמת עמידה ישירה יותר מול ה'.

מעשי המצוות ולימוד התורה שלנו “עולים” על ידי התפילה שבכל יום, מכיוון שבתפילה אנחנו לא עושים כלום מלבד לעמוד מול ה' ולדבר אתו. ובהגיע השבת, מתעלים כל העולמות ומתקרבים לשורשם, ותפילות ימי החול, עם התורה והמצוות שנכללו בהן, עולות מעלה מעלה.

מעבר לכך שבאופן סגולי, כל סוג של עבודת ה' מכין לשבת, נסה לשער האם יש סוג מסוים של עשייה, לימוד או תפילה שיכולים לחבר אותנו ישירות אל התכנים של השבת.

ההכנה לשבת מתחילה מיום רביעי - כשמורה הדרך והמכוון הוא ה"לכו נרננה והקטן" שהוא בן שלושה פסוקים, אותו אומרים בשיר של יום רביעי בתפילת שחרית.

(רבי יוסף יצחק מליובאוויטש)

מתכוננים ו... מופתעים!

על אף החובה להתכונן באופן מעשי ובאופן נפשי, יש בשבת משהו שבעצם אי אפשר להתכונן אליו, שגדול עלינו.

“וְהָיָה בַּיּוֹם הַשֵּׁשִׁי וְהִכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר יִבְיָאוּ” (שמות טז,ה). הרב הגדול מורנו הרב צבי בן הבעש"ט אמר להרב פנחס מקוריץ, שצריך האדם לעשות הכנות לקבל קדשת השבת, כמו שאמר הכתוב: “וְהִכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר יִבְיָאוּ”. ורבי פנחס השיב לו, כי דבר הנתן מלמעלה והאדם אינו יודע כלל איך ומה יתנו לו - איך אפשר להאדם להכין עצמו אליו? רק שצריך לשמור את עצמו מכל דבר רע.”
(רבי ישראל בעל שם טוב, 'בעש"ט על התורה' פרשת בשלח אות יד)

מהו הויכוח בין הרב צבי בן הבעש"ט לבין רבי פנחס מקוריץ? האם ברור לך כי יש ביניהם מחלוקת?

רבי לוי יצחק מברדיטשוב מציג את המתח בין חובת ההכנה לבין אי-היכולת להתכונן, ומלמד אותנו נוסחה מאוזנת, המשלבת בין הדברים:

“בְּיַדְאֵי שְׁבֵת הוּא מִתְּנָה טוֹבָה. רְצָה לֹאמַר, הָאוֹר וְהַקְדָּשָׁה הֵבֵא מִלְּמַעְלָה לְתוֹךְ לְבוֹת בְּנֵי אָדָם, וְרוּחַ קְדוּשָׁה וְשִׁכְלֵ חַדָּשׁ וְחַיּוֹת רֹחַנִית הֵבֵא מֵעוֹלָם עֲלֵינוּ הַנִּקְרָא 'עֲרֵבוֹת', אֲשֶׁר שָׁם תִּעֲנֹג וְחַיּוֹת, שְׂבוּ גְנֹזֵי חַיִּים.

וְהִנֵּה, בְּאֵמַת יֵשׁ לְאָדָם לְצַפּוֹת כָּל יְמֵי הַחַל עַל מִתְּנֹת הַשְּׁבֵת, עַל קְדָשָׁה וְחַיּוֹת זו הֵבֵא לְאָדָם, וּבְיַדְאֵי בְּעֵי וְצִרְיָהוּ הַכְּנָה רַבָּה כָּל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה עַל שְׁבֵת, וְכַפִּי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הַכְּנָתוֹ כֵּן תִּהְיֶה הַשְּׁגָתוֹ, וְהַכְּתוּב אֹמֵר (שמות טז,ה) “וְהִכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר יִבְיָאוּ”, שְׂאָדָם צָרִיךְ לְהִטְרִיחַ אֶת עֲצָמוֹ בְּחַל שִׁיְהֵא לוֹ בְּשֵׁבֵת, וְמִי שִׁטְרַח בְּעֵרֵב שְׁבֵת יֵאָכֵל בְּשֵׁבֵת (עבודה זרה ג ע"א).

וְאֵף עַל פִּי שְׂאָדָם מְכִינ אֶת עֲצָמוֹ, מְכַל מְקוֹם מִתְּנָה טוֹבָה הוּא, כִּי אֵף אִם יִכִּין אָדָם אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי הַכְּנֹת שׁוֹנִים, אִינוּ רְאוּי לְקְדָשָׁה וְשׁוֹם שְׁפַע לוֹ מֵהַשָּׁם יִתְבָּרַךְ בַּיּוֹם הַשְּׁבֵת, וּבְיַדְאֵי הוּא מִתְּנָת חָנָם.

אֵף דִּהְכְּנָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת, לְהִכִּין אֶת עֲצָמוֹ הָאָדָם לְהִיּוֹת לוֹ לְבֵית קְבוּל וְכֵן לְקַבֵּל.”

(רבי לוי יצחק מברדיטשוב, 'קדושת לוי' פרשת כי תשא)

האם להתכונן לשבת או שלא? הסבר מדוע.

בפסוקים "ואביו שמר את הדבר" (בראשית לז,יא) וגם "נפשי לה' משומרים לבוקר שומרים לבוקר" (תהילים קלו), אנו פוגשים את השורש ש.מ.ר. במובן של ציפייה והמתנה. לשמור שבת זה לא רק לא לחלל אותה, אלא לצפות ולהתגעגע אליה במשך ימי השבוע. הגעגועים הללו הופכים אותנו ל"כלים" שבתוכם יכול אור השבת לשכון.

הגעגועים דוחפים אותנו להתכונן לשבת כראוי, אך גם לאחר כל ההכנות, בשבת ישנה הפתעה. איננו יכולים לטפס עד אליה ולהיות ראויים לה, אלא הקדוש ברוך הוא מעניק לנו אותה בתור מתנה. ומתנה איננה משמשת כשכר למי שעמל כראוי, אלא מוענקת ללא כל קשר למאמץ מצד המקבל.

אז בשביל מה להתכונן? כדי שהכלים יהיו נקיים.

אפילו האוכל הטעים ביותר, זקוק לכלי הגשה נקי. אם הצלחת והסכום מלוכלכים, האוכל הטעים עדיין טעים, אבל איזה טעם יש לו?

השבת תגיע בכל מקרה, אך באיזה מצב היא תמצא אותנו? אנו מתכוננים לשבת, לא בשביל האור של השבת, מכיוון שבין כך ובין כך איננו ראויים לו ובין כך ובין כך נקבל אותו במתנה. אנו מתכוננים כדי שהכלים שלנו יוכלו להכיל את האור, שיהיה לנו את הכוח והיכולת לספוג לתוכנו את הקדושה. שלא נקלקל.

מקור הברכה

בפיוט "לכה דודי" מופיע הביטוי המוכר "סוף מעשה במחשבה תחילה". השבת היא בעצם סוף מעשה, היום האחרון והתכלית אליה אנחנו מתכוננים בכל ששת הימים. אך במידה רבה לא פחות, השבת היא יום של התחלה ומקור. ששת ימי החול לא רק מכינים לשבת שתבוא, אלא בעיקר סופגים ותלויים בשבת שחלפה עלינו. איזו שבת תהיה לך? תלוי במה שעבר עלי השבוע. ואיזה שבוע יהיה לך? תלוי בשבת שעברה עלי. את שני הפנים של השבת, מוצא השם משמואל¹ כבר בשבת בראשית:

"שַׁבַּת יֵשׁ בָּהּ שְׁנֵי עֲנִינִים: מַה שֶׁהִיא קֹדֶם יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה וּמַנָּה שְׁתֵּי יוֹמֵי מִתְבָּרְכִין וּמַנָּה שְׁשֶׁת הַיָּמִים מִתְבָּרְכִים, וּמַה שֶׁהִיא אַחֲרֵי יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה. וּכְבָר אֲמַרְנוּ, שְׁכַנְגַד בְּרִיאָתוֹ שֶׁל עוֹלָם הַשַּׁבָּת הִיא אַחֲרֵי יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה, וּלְפִי שֶׁטָרַח הָאָדָם בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה יֵאָכֵל בְּשַׁבָּת. וְשַׁבָּת שְׁקֹדֶם יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה הוּא כְּנֶגֶד בְּרִיאָתוֹ שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן, שֶׁאֶצְלוֹ הִיְתָה הַשַּׁבָּת קֹדֶם יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה, שֶׁבְחֶסֶד ה' עָלָיו הָאִיר לוֹ קִדְשֵׁת הַשַּׁבָּת, לְמַעַן יִהְיֶה בִּיכְלָתוֹ לְעִבּוֹד עֲבוֹדָתוֹ בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה שֶׁאַחֲרַי כֶּן, וּכְבַשׁ"ס (סנהדרין לח ע"א) "לְמַה נִּבְרָא הָאָדָם בְּעֶרֶב שַׁבָּת? כְּדֵי שֶׁיִּכְנַס לְמַצְוֵה מִיָּד".

(רבי שמואל בורנשטיין מסוכטשוב, 'שם משמואל' בשלח תרע"ב ד"ה "ויאמר ה'")

הסבר מדוע ההסתכלות הראשונה היא "כנגד בריאתו של עולם", ומדוע ההסתכלות השנייה היא "כנגד בריאתו של אדם הראשון".

חפש דוגמאות נוספות, לאורך לוח השנה היהודי, לציוני זמן שממשימים את העבר והעתיד כאחד.

ה' ברא את האדם רק ביום שישי, כי בלי השבת הוא פשוט לא יכול היה להתקיים שבוע שלם. השבת היא מקור הברכה, מקור הכוח והחיים, ובלעדיה אי אפשר לפתוח שבוע חדש של עבודה בכלל ובטח לא של עבודת ה'. השבת מדליקה לנו נרות של קודש שיאירו ויחממו אותנו בתוך ימי החול.

"קִדְשַׁת הַשַּׁבָּת יֵשׁ שְׁנַיִם בְּכֹחָהּ. הָאֶחָד, מֵה שֶׁהִיא מְקַדְשֶׁת וּמַעֲלָה אֶת יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשָׁתָהּ הָעֲלִיּוֹנָה, וּמְרוֹמְמֶת אוֹתָם בְּעֶצֶם קִדְשַׁת הַיּוֹם לְמַעַלָּה מִכָּל עֲנִינֵי חַל, וּמְדַבְּקֶתָם בְּכְבוֹד עֲלִיּוֹן וּקְדוּשָׁה עֲלִיּוֹנָה. חוּץ מִזֶּה, הִיא מְמַשְׁכֶּת גַּם בֵּן אֶת כַּח כָּל יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה עִם כָּל חֲלוֹנֵיּוֹתָם וְשִׁפְלוּתָם, שֶׁעַל יְדֵי מֵה שֶׁהֵם נֹזְכְּרִים בְּקִדְשַׁת הַשַּׁבָּת הַנֶּה מְתוֹרַמְמִים. וּבְאִין הַכְּרָה מוֹחֲשִׁית, הַנֶּפֶשׁ הַיִּשְׂרָאֵלִית מְרוֹמְמֶת עֲצָמָה אֶפְלוּ בִימֵי חַל מִפְּנֵי הַזְּכָר שֶׁל יוֹם הַשַּׁבָּת, וּבְזֶה אֵין דְּבָרֵי חַל שִׁפְלִים כָּל כֵּךְ כְּמוֹ שֶׁהֵם נִרְאִים בְּחִיצוֹנֵיּוֹתָם, כִּי אִם הוֹלְכִים וּמְתַעֲלִים בְּקִדְשַׁת הַשַּׁבָּת. וְאֵף עַל פִּי שֶׁרַב הַזְּמַן הֵם עֲסוּקִים בְּעִבּוֹדַת חַל, מִכָּל מְקוֹם כָּל כֵּךְ הַקְּדוּשָׁה קְרוּבָה הִיא אֶל לְבָם, עַד שֶׁהַתְּכֵלִית הָעֲלִיּוֹן שֶׁבְּחַיִּים מְנַח עִמָּךְ בְּתוֹךְ הַלֵּב שֶׁהוּא נְעוּץ דּוֹקָא בְּהַקְּדוּשָׁה".

(רבי אברהם יצחק הכהן קוק, 'עולת ראייה' ח"ב קידוש)

"ששת ימים תעשה מלאכה" (שמות לה.ב). נאמר "תעשה" ולא "תעשה", ללמדנו שהמלאכה בששת ימי החול צריכה להיעשות מבלי שישקיעו בה יותר מדי, אלא כאילו היא נעשית מאליה והראש יעסוק בעניינים רוחניים, ואז "וביום השביעי יהיה לכם קודש", השבת תהיה מוקדשת לענייני הרוח בלבד.

(הרבי מליובאוויטש)

בגדי הקודש

שני האתים הקדושים, רבי זושא מאניפולי ורבי אלימלך מליזנסק, הרגישו מידי שבת קדושה והתעלות. פעם התלבטו האם תחושתם אמיתית או דמיונית. החליטו לערוך ניסיון: באחד מימות החול הם ילבשו בגדי שבת וערכו שולחן שבת, ואם גם אז הם ירגישו קדושה שבתית הם יווכחו לדעת שתחושתם בשבת אינה אמיתית, שהרי לא יתכן שגם ביום חול הם ירגישו את קדושת שבת. ואכן כך עשו, באחד מימות החול הם לבשו בגדי שבת וערכו את שולחנם הטהור עם כל עדת החסידים ממש כביום השבת, והנה הם חשו קדושה כבשבת. כשסיפרו זאת לרבם, הרב המגיד ממזריטש, אמר להם: "אם לבשתם מלבושי שבת בדיון הוא שתרגישו קדושתה, שכן למלבושיה יש כוח להמשיך את אור קדושת השבת אפילו לימי חול!"

(השבת - הרב קרסיק)

והכינו

הרב הצדיק רבי הירש מרימנוב היה נקרא בשם 'רבי הירש משרת', כי מקודם היה משרת בביתו של רבו וקודמו, הצדיק רבי מענדל מרימנוב. נזדמן פעם שהצדיק רבי הירש התראה עם אחד הגדולים שבדורו, ושאל אותו גדול את רבי הירש לפירוש דברי רש"י בברכת כוהנים: "כה תברכו את בני ישראל אמור להם – אמור כמו: זכור ושמור" (במדבר ו, כג). השיב לו הצדיק: כשישמתי את הצדיק רבי מענדל מרימנוב ארע פעם אחת, שכבר הגיע יום החמישי ובבית לא היתה אף פרוטה לצורכי השבת. הרבנית בקשה ממני, שאלך להצדיק ואשאלו מה לעשות. אך כשנכנסתי לחדרו וראיתי את גודל התעסקותו ודבקותו בעבודת ה' לא מלאני ליבי להטרידו, וחזרתי לאחורי. הגיע יום החמישי בערב, והרבנית התחילה להציק לי שאלך סוף סוף להזכיר להצדיק שאין כל מאומה לשבת. הלכתי ושוב ראיתי שהוא עסוק בתורה ועבודה בהתלהבות ובדביקות, ושוב לא יכולתי להפסיקו ולהטרידו. כשהגיע יום השישי בבוקר, ובבית עדיין אין דגים ולא בשר ולא כלום, נכנסתי שוב לחדר הצדיק ואז אמר לי הצדיק מעצמו: "לך וקח את הקדרה שמבשלים בה דגים, תשים לתוכה מים, ותשפות אותה על האש. וכך תעשה גם בקדרה של הבשר ושל שאר תבשילי השבת". תמהתי ואמרתי: "רבי מה נבשל באותן הקדרות, הלא אין דגים ואין בשר?" השיב לי הרבי: "כתוב בתורה: 'והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו' (שמות טז, ה). אנחנו מחויבים לעשות ההכנה, והשבת כבר תביא בעצמה את מה שצריך".

וכך היה. לקחנו את הקדרות, שמנו בהם מים ושפתנו אותן על האש. כעבור זמן מה בא פתאום כפרי אחד, ושאל אם יוכל לשבות אצלנו, כי הוצרך לרגל איזה עניין לשבות בעיר בשבת, ורצונו לשבות בבית הרבי. והוא הביא עמו את כל צרכי השבת ביד רחבה: דגים חיים, ובשר ושומן וכו'. מובן, שברצון רב קבלנו את האורח לשבת, והיה לנו עונג שבת כראוי.

וכך הוא העניין, סיים הצדיק רבי הירש, גם בברכת כוהנים: כלום הכוהנים בכוח עצמם ממשיכים את הברכות? הלא כתוב: "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם" (במדבר ו, כז)! אלא שהקדוש ברוך הוא צוה שהכהנים יעשו את כל ההכנות שיש בידם לעשות: יטלו ידיהם, יחלצו נעליהם, יפרשו כפיהם, ויאמרו "יברכך וכו'", ושוב בא אחר כך הקדוש ברוך בעצמו ואומר שעתה "ואני אברכם". ושזהו שכתב רש"י: "אמור להם, כמו זכור ושמור". ברכת כוהנים היא דוגמת הכנת השבת.

(סיפורי חסידים – הרב זיין)